paling op grond waarvan administratieve regelingen worden getroffen die officieel bekend worden gemaakt, een algemene strekking hebben en voor particulieren rechten en verplichtingen kunnen doen ontstaan. Eenvoudige administratieve praktijken, die naar hun aard volgens goeddunken van de administratie kunnen worden gewijzigd, zijn evenwel niet als een juiste uitvoering te beschouwen.

2. Op een gebied waarop een nauwkeurige omzetting van de richtlijnen van bijzonder belang is omdat het gaat om een gemeenschappelijk erfgoed waarvan het beheer voor hun respectieve grondgebied aan de Lid-Staten is toevertrouwd, moeten eventuele afwijkingen in de wettelijke regeling van een Lid-Staat van de algemene verboden waarin richtlijn 79/409 voorziet om het behoud van de vogelstand te verzekeren, zijn gebaseerd op ten minste een van de in artikel 9, lid 1, van de richtlijn limitatief opgesomde gronden en voldoen aan de in artikel 9, lid 2, genoemde vereisten, die ertoe strekken de afwijkingen tot het strikt noodzakelijke te beperken en toezicht door de Commissie mogelijk te maken.

3. De omstandigheid dat in een Lid-Staat geen gebruik wordt gemaakt van bepaalde door richtlijn 79/409, betreffende het behoud van de vogelstand, verboden jachtmethodes of vernietigingspraktijken, ontslaat die Lid-Staat niet van zijn verplichting, wettelijke en bestuursrechtelijke maatregelen te treffen ter verzekering van een adequate omzetting van de bepalingen van de richtlijn. Het beginsel van de rechtszekerheid verlangt immers, dat de betrokken verboden in dwingende wettelijke bepalingen worden overgenomen.

# RAPPORT TER TERECHTZITTING
## in zaak C-339/87 *

## I — Relevante rechtsregelingen

1. *Gemeenschapsrecht*

Met richtlijn 79/409/EEG van de Raad van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand (PB 1979, L 103, blz. 1), laatstelijk gewijzigd bij richtlijn 85/411/EEG van de Raad van 25 juli 1985 (PB 1985, L 233, blz. 33), wordt de invoering beoogd van een algemene regeling inzake de bescherming van de natuurlijk in het wild levende vogelsoorten en de regulering van de jacht op en de handel in deze soorten.

Artikel 18, lid 1, van de richtlijn bepaalt, dat de Lid-Staten de nodige wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen in werking doen treden om binnen twee jaar na kennisgeving van de richtlijn daaraan te voldoen, en dat zij de Commissie hiervan on-

* Procestaal: Nederlands.

verwijld in kennis stellen. Van deze richtlijn werd op 6 april 1979 kennis gegeven, zodat de termijn voor omzetting van de richtlijn in nationaal recht op 6 april 1981 verstreek.

De bepalingen van de richtlijn die hier in geding zijn, luiden als volgt:

„*Artikel 5*

Onverminderd de artikelen 7 en 9 nemen de Lid-Staten de nodige maatregelen voor de invoering van een algemene regeling voor de bescherming van alle in artikel 1 bedoelde vogelsoorten; deze maatregelen omvatten met name de volgende verbodsbepalingen:

a) een verbod om, ongeacht de gebruikte methode, opzettelijk de bedoelde vogels te doden of te vangen;

b) een verbod om opzettelijk hun nesten en eieren te vernielen of te beschadigen of hun nesten weg te nemen;

c) een verbod om in de natuur eieren van deze vogels te rapen en deze — zelfs leeg — in bezit te hebben;

d) een verbod om deze vogels, met name gedurende de broedperiode, opzettelijk te storen, voor zover een dergelijke storing, gelet op de doelstellingen van deze richtlijn, van wezenlijke invloed is;

e) een verbod om vogels te houden van soorten die niet mogen worden bejaagd of gevangen.

...

*Artikel 7*

1. Op de in bijlage II vermelde soorten mag, vanwege hun populatieniveau, hun geografische verspreiding en de omvang van hun voortplanting in de hele Gemeenschap, worden gejaagd volgens de bepalingen van de nationale jachtwetgeving. De Lid-Staten zien erop toe dat de jacht op deze soorten de pogingen tot instandhouding die in hun verspreidingsgebied worden ondernomen, niet in gevaar brengt.

2. Op de in bijlage II/1 genoemde soorten mag worden gejaagd in de geografische zee- en landzone waar deze richtlijn van toepassing is.

3. Op de in bijlage II/2 genoemde soorten mag alleen worden gejaagd in de Lid-Staten waarbij deze soorten zijn vermeld.

4. De Lid-Staten zien erop toe dat bij de beoefening van de jacht, eventueel met inbegrip van de valkenjacht, zoals deze voortvloeit uit de toepassing van de geldende nationale maatregelen, de principes van een verstandig gebruik en een ecologisch evenwichtige regulering van de betrokken vogelsoorten in acht worden genomen, en dat deze beoefening wat de populatie van deze soorten in het bijzonder van de trekvogels betreft, verenigbaar is met de uit artikel 2 voortvloeiende bepalingen. Zij zien er in het bijzonder op toe dat soorten waarop de jachtwetgeving van toepassing is, niet worden bejaagd zolang de jonge vogels het nest nog niet hebben verlaten of gedurende de verschillende fasen van de broedperiode. Ten aanzien van trekvogels zien zij er met name op toe dat de soorten waarop de

jachtwetgeving van toepassing is, niet worden bejaagd tijdens de broedperiode noch tijdens de trek naar hun nestplaatsen. De Lid-Staten zenden de Commissie alle nuttige gegevens betreffende de praktische toepassing van hun jachtwetgeving.

*Artikel 8*

1. Wat de jacht op en de vangst of het doden van vogels in het kader van deze richtlijn betreft, verbieden de Lid-Staten het gebruik van alle middelen, installaties of methoden voor het massale of niet-selectieve vangen of doden van vogels of waardoor een soort plaatselijk kan verdwijnen, en in het bijzonder het gebruik van de in bijlage IV, sub a, genoemde middelen.

2. Bovendien verbieden de Lid-Staten elke achtervolging met behulp van de in bijlage IV, sub b, genoemde vervoermiddelen op de in die bijlage omschreven wijze.

*Artikel 9*

1. De Lid-Staten mogen, indien er geen andere bevredigende oplossing bestaat, om onderstaande redenen afwijken van de artikelen 5, 6, 7 en 8:

a) — in het belang van de volksgezondheid en openbare veiligheid,

— in het belang van de veiligheid van het luchtverkeer,

— ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen, vee, bossen, visserij en wateren,

— ter bescherming van flora en fauna;

b) voor doeleinden in verband met onderzoek en onderwijs, het uitzetten en herinvoeren van soorten en voor de met deze doeleinden samenhangende teelt;

c) ten einde het vangen, het houden of elke andere wijze van verstandig gebruik van bepaalde vogels in kleine hoeveelheden selectief en onder strikt gecontroleerde omstandigheden toe te staan.

2. In de afwijkende bepalingen moet worden vermeld:

— voor welke soorten mag worden afgeweken,

— welke middelen, installaties of methoden voor het vangen of doden zijn toegestaan,

— onder welke voorwaarden met betrekking tot het risico en onder welke omstandigheden van tijd en van plaats deze afwijkende maatregelen mogen worden genomen,

— welke autoriteit bevoegd is te verklaren dat aan die voorwaarden is voldaan, en te beslissen welke middelen, installaties of methoden mogen worden aangewend, binnen welke grenzen en door welke personen,

— welke controles zullen worden uitgevoerd.

3. De Lid-Staten zenden de Commissie jaarlijks een verslag toe over de toepassing van dit artikel.

4. In het licht van de inlichtingen waarover zij beschikt en met name van die welke haar krachtens lid 3 worden verstrekt, ziet de Commissie er voortdurend op toe dat de gevolgen van deze afwijkende maatregelen niet onverenigbaar zijn met deze richtlijn. Zij neemt in dat verband de nodige initiatieven."

2. *Nationale wetgeving*

De Nederlandse wettelijke bepalingen in geding betreffen de regeling van de jacht. In Nederland wordt de jacht hoofdzakelijk geregeld bij de wet van 3 november 1984 houdende bepalingen betreffende de jacht (hierna: de Jachtwet), laatstelijk gewijzigd bij de wet van 17 maart 1988.

Artikel 2 Jachtwet bevat voor de toepassing van deze wet definities van de verschillende soorten wild, te weten grof wild, klein wild, waterwild en overig wild.

Artikel 8, lid 1, verleent de grondgebruiker het recht, op de door hem gebruikte grond op houtduiven, zwarte kraaien, kauwen, Vlaamse gaaien en eksters te jagen zonder beperking in de tijd en met alle passende middelen. Krachtens artikel 8, lid 3, kan de grondgebruiker anderen een schriftelijke vergunning verlenen om op de door hem gebruikte grond op het in lid 1 genoemde wild te jagen. De vergunning is ten hoogste één jaar geldig.

Artikel 10, lid 1, verbiedt het zoeken, rapen of onder zich hebben van eieren van gevederd wild alsmede het zonder noodzaak verstoren van legsels van dit wild. Artikel 10, lid 2, voorziet in een uitzondering voor het zoeken, rapen en onder zich hebben van eieren van in artikel 8, lid 1, genoemd wild door de jachthouder, diens vergunninghouders, de grondgebruiker, diens huisgenoten en personeel, zolang de jacht op dit wild open is. Met betrekking tot het zoeken, rapen en onder zich hebben van eieren van ander wild dan bedoeld in artikel 8, lid 1, door genoemde personen is het verbod van artikel 8, lid 1, niet van toepassing wanneer dit geschiedt ter instandhouding van dat wild.

De artikelen 19 tot en met 27 Jachtwet betreffen de uitoefening van de jacht. Artikel 19, lid 1, bepaalt dat de jachthouder gehouden is, tenzij de belangen van de landbouw zich hiertegen verzetten, zijn veld op zodanige wijze te bejagen of te doen bejagen, dat een redelijke wildstand gehandhaafd blijft of bij het ontbreken daarvan bereikt wordt. Artikel 20 heeft betrekking op de opening en de sluiting van de jacht en luidt als volgt:

„1. De jacht op in artikel 8, eerste lid, genoemd wild is het gehele jaar geopend, voor zover Onze Minister niet anders bepaalt.

2. Onze Minister regelt... in hoeverre de jacht op ander dan in artikel 8, eerste lid, genoemd wild zal zijn geopend. Deze jacht wordt niet geopend gedurende het tijdvak van 16 februari tot 15 juli dan inzoverre de belangen van de landbouw zulks eisen."

Op grond van deze bepaling heeft de minister van Landbouw en Visserij de beschikking van 8 augustus 1977 uitgevaardigd, laatstelijk gewijzigd op 9 oktober 1987. In deze beschikking worden de data voor de opening en sluiting van de jacht vastgesteld voor de volgende vogelsoorten: patrijzen, fazantehanen, fazantehennen, houtsnippen, grauwe-, kol- en rietganzen behalve kleine rietganzen, wilde eenden, slobeenden en wintertalingen, smienten, pijlstaarten, tafel-, krak-, topper- en kuifeenden, watersnippen, goudplevieren, meerkoeten en Vlaamse gaaien.

Krachtens de regeling van 24 februari 1987 kan de minister van Landbouw en Visserij vergunning verlenen om te jagen op een of meer in de bijlage van de regeling genoemde vogelsoorten. Krachtens artikel 3 van deze regeling kan een vergunning slechts worden verleend indien er naar het oordeel van de minister geen andere bevredigende oplossing bestaat alsmede in het belang van de volksgezondheid en openbare veiligheid, ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen, vee, bossen, visserij en wateren, dan wel ter bescherming van flora en fauna. De geldigheidsduur van een dergelijke vergunning bedraagt maximaal een jaar. Vergunningen ter voorkoming van belangrijke schade kunnen slechts worden verleend voor een periode gelegen binnen het tijdvak dat in de bijlage bij de regeling voor de betreffende vogelsoort is vermeld. Een afschrift van de vergunning wordt gezonden aan het hoofd van de plaatselijke politie binnen wiens ambtsgebied de vergunninghouder tot bejaging bevoegd is.

Artikel 22 Jachtwet stelt regels inzake geoorloofde middelen tot jagen en luidt als volgt:

„1. Tot jagen geoorloofde middelen zijn:

a) geweren, die voldoen aan door Onze Minister gegeven voorschriften;

b) honden, niet zijnde lange honden;

c) geregistreerde eendenkooien;

d) jachtvogels, te weten slechtvalken en haviken;

e) lokvogels, mits niet blind of verminkt;

f) lokinstrumenten, voor zover niet door Onze Minister uitgesloten.

2. Behalve de in het eerste lid genoemde middelen zijn ten aanzien van de jacht op in artikel 8, eerste lid, genoemd wild geoorloofd: middelen geschikt tot delven of slaan, fretten, buidels en kastvallen.

3. ...

4. Het is verboden te jagen of zich ter uitoefening van de jacht in het veld te bevinden met andere dan geoorloofde middelen.

5-8. ..."

Artikel 26, lid 1, bepaalt dat het verboden is te jagen op wild waarop de jacht niet is geopend, en dat het onder meer verboden is

te jagen met een geweer vanaf of vanuit een motorrijtuig dan wel ander voertuig en bepaalde vaartuigen.

Artikel 27 geeft de minister de bevoegdheid, uitzonderingen toe te staan op het verbod om te jagen op wild waarvoor de jacht niet geopend is, onder meer ten behoeve van het houden van wedstrijden met of het africhten van jachthonden. Aan deze vergunning kunnen voorwaarden en beperkingen worden verbonden.

De artikelen 43-59 Jachtwet bevatten bepalingen inzake schade. Krachtens de artikelen 53 en 54 mag de minister ter voorkoming en ter bestrijding van schade met afwijking van de voorschriften bij of krachtens de Jachtwet gegeven, jachtvergunningen verlenen. Aan deze vergunningen kunnen voorwaarden en beperkingen worden verbonden.

Ingevolge artikel 60 is het verboden om levend of dood wild dat niet overeenkomstig het bij of krachtens de Jachtwet bepaalde is verkregen, gedurende het tijdvak van de opening tot en met de tiende dag na de sluiting van de jacht op dat wild ten verkoop voorhanden te hebben, te koop aan te bieden, te verkopen of af te leveren. Voorts verbiedt dit artikel, levend of dood wild gedurende het tijdvak vanaf de elfde dag na de sluiting tot de opening van de jacht op dat wild onder zich te hebben, te koop aan te bieden, te verkopen of af te leveren.

3. *Voorgeschiedenis*

Bij brief van 28 oktober 1985 heeft de Commissie tegen het Koninkrijk der Nederlanden de procedure van artikel 169 EEG-Verdrag ingeleid, daar zij een aantal bepalingen van de Nederlandse regeling inzake het jagen op vogels niet in overeenstemming met de richtlijn achtte.

In haar antwoord van 18 februari 1986 op deze brief verklaarde de Nederlandse regering, dat de Jachtwet en de administratieve praktijk wel in overeenstemming waren met de bepalingen van de richtlijn. Voorts stuurde zij de Commissie een voorontwerp van wet tot wijziging van de Jachtwet. De Commissie kon geen genoegen nemen met deze toelichting en bracht daarop op 11 februari 1987 het met redenen omkleed advies voorzien in artikel 169 EEG-Verdrag uit; op dit advies kreeg de Commissie geen antwoord.

**II — Schriftelijke behandeling en conclusies van partijen**

Bij verzoekschrift neergelegd ter griffie van het Hof op 29 oktober 1987, heeft de Commissie krachtens artikel 169 EEG-Verdrag het Hof verzocht vast te stellen, dat het Koninkrijk der Nederlanden de krachtens het gemeenschapsrecht op hem rustende verplichtingen op het gebied van het behoud van de vogelstand niet is nagekomen.

Het Hof heeft, op rapport van de rechter-rapporteur en de advocaat-generaal gehoord, besloten zonder instructie tot de mondelinge behandeling over te gaan.

De *Commissie* concludeert dat het den Hove behage:

1) vast te stellen dat het Koninkrijk der Nederlanden, door niet binnen de voorgeschreven termijn alle wettelijke en bestuursrechtelijke maatregelen te nemen welke nodig zijn om gevolg te geven aan de bepalingen van richtlijn 79/409

van de Raad van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand, niet heeft voldaan aan de krachtens het Verdrag op hem rustende verplichtingen;

2) het Koninkrijk der Nederlanden in de kosten te veroordelen.

Het *Koninkrijk der Nederlanden* concludeert dat het den Hove behage:

1) het beroep ongegrond te verklaren;

2) de Commissie in de kosten te veroordelen.

## III — Middelen en argumenten van partijen

Volgens de *Commissie* is de Nederlandse jachtwetgeving op *zes* punten in strijd met de richtlijn, aangezien de richtlijn een algemene regeling ter bescherming van de vogelstand bevat waarvan slechts onder bijzondere omstandigheden mag worden afgeweken.

1. *De soorten vogels waarop mag worden gejaagd*

Volgens de Commissie zijn de volgende vogelsoorten, waarop krachtens de artikelen 2 en 20 Jachtwet mag worden gejaagd, volgens de bepalingen van de richtlijn beschermd:

— korhoenders, voor welke soort de Lid-Staten krachtens de artikelen 5, sub a, en 7, lid 3, alsmede bijlage II, deel 2, van de richtlijn geen toestemming mogen geven tot de jacht;

— alle soorten ganzen en eenden, hoewel slechts bepaalde soorten in artikel 7, lid 3, en bijlage II van de richtlijn zijn vermeld;

— poelsnippen, hoewel deze soort voorkomt in bijlage I van de richtlijn en er derhalve bijzondere beschermende maatregelen moeten worden getroffen;

— zwarte en bonte kraaien, roeken, kauwen, Vlaamse gaaien en eksters, hoewel zij niet in bijlage II van de richtlijn voorkomen.

De Commissie is van mening, dat de artikelen 2 en 20 Jachtwet de nationale administratie een bevoegdheid tot handelen geven die uitgaat boven de in de richtlijn gestelde grenzen. De bevoegde minister kan immers de jacht toestaan op bepaalde soorten vogels die niet voorkomen in bijlage II van de richtlijn, zoals bij voorbeeld het korhoen en de poelsnip. De ministeriële beschikking van 8 augustus 1977 doet dit ook voor de Vlaamse gaai, hoewel deze niet voorkomt in bijlage II bij de richtlijn. Deze wettelijke situatie kan het voor belanghebbenden moeilijker maken een optreden van de minister dat in strijd is met de richtlijn, aan te vechten.

De *Nederlandse regering* is van oordeel, dat met de artikelen 2 en 20 Jachtwet, mede gelet op de op artikel 20 gebaseerde uitvoeringsregelingen, op adequate wijze uitvoering wordt gegeven aan de bepalingen van de richtlijn.

Artikel 2 Jachtwet geeft aan op welke diersoorten de wet van toepassing is; binnen de werkingssfeer van de wet mag slechts worden gejaagd indien de jacht op de betrokken soort is geopend. Het vermelden van

een diersoort in artikel 2 Jachtwet betekent dus niet, dat altijd op deze soort mag worden gejaagd, maar dat bejaging van de betrokken diersoort slechts mogelijk is wanneer aan bepaalde voorwaarden is voldaan.

Hoewel de Vlaamse gaai ook valt onder de regeling van artikel 20, lid 1, juncto artikel 8, lid 1, Jachtwet, heeft de bevoegde minister, gebruik makend van zijn bevoegdheid om uitzonderingen te maken, op 8 augustus 1977 bepaald dat het jachtseizoen voor deze soort duurt van 15 juli tot 30 april daaraanvolgend. Van 1 mei tot 15 juli mag derhalve niet op de Vlaamse gaai worden gejaagd.

De andere vogels die onder de regeling van artikel 20, lid 1, Jachtwet vallen, behoren tot soorten die gedurende het gehele jaar in het hele land belangrijke schade aan de landbouw aanrichten of kunnen aanrichten. Het openhouden van de jacht is de enige mogelijkheid om belangrijke schade aan de landbouw te voorkomen of te bestrijden en flora en overige fauna te beschermen. Schadebedreiging voor de landbouw, onder meer aan zaad, zaailingen, vruchtboomknoppen, sierheesters, vruchten, bladgroenten en bloembollen, bestaat namelijk het gehele jaar vanwege de pluriformiteit van de Nederlandse landbouw en de weinig gespecialiseerde voedselkeuze van de betrokken soorten. Dank zij de in Nederland op ruime schaal toegepaste afweer- en verjagingsmiddelen, waaronder het geweer en de kraaienvangkooien, kon de schade voor de landbouw binnen redelijke grenzen worden gehouden met behoud van een zeer goede stand van de betrokken vogelsoorten.

Artikel 9 van de richtlijn voorziet in de eventuele noodzaak van afwijkingen van de richtlijn, onder meer ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen en ter bescherming van flora en fauna. Indien bijzondere omstandigheden deze bescherming overbodig maken, maakt de minister van Landbouw en Visserij gebruik van zijn bevoegdheid om afwijkende regels te stellen. De regeling van artikel 20, lid 1, Jachtwet geeft dus geen bevoegdheid die verder gaat dan de richtlijn toestaat.

Onder de regeling van artikel 20, lid 2, Jachtwet is de jacht op soorten die niet onder artikel 20, lid 1, vallen, verboden voor zover de minister van Landbouw en Visserij niet anders heeft bepaald. De minister heeft in twee op artikel 20, lid 2, gebaseerde regelingen geregeld in hoeverre de jacht op ander dan in artikel 8, lid 1, genoemd wild is geopend, namelijk de beschikking van 8 augustus 1977 en de regeling van 24 februari 1987.

Ingevolge de beschikking van 8 augustus 1977 is de jacht slechts geopend op de vogelsoorten genoemd in bijlage II van de richtlijn, met uitzondering van de Vlaamse gaai. Daarbij dient te worden aangetekend, dat de Vlaamse gaai slechts is opgenomen ten einde de jacht op deze vogelsoort, die immers ingevolge artikel 20, lid 1, het gehele jaar is geopend, in het broedseizoen te sluiten.

Voor de jacht op de vogelsoorten die in Nederland niet mogen worden bejaagd, worden alleen nog de vergunningen afgegeven bedoeld in de regeling van 24 februari 1987. Een dergelijke vergunning geeft niet de bevoegdheid te handelen in afwijking van het bepaalde bij of krachtens de Jachtwet. Deze regeling is geen eenvoudige administratieve praktijk, maar een op de Jachtwet gebaseerde ministeriële regeling, waarvan niet kan worden afgeweken. Zo is de jacht op korhoenders, poelsnippen en bonte kraaien op grond van artikel 8, lid 1, juncto artikel 20, lid 2, Jachtwet en voorts omdat deze vogels niet worden genoemd in de regeling van 24 februari 1987, het gehele jaar gesloten.

Ten slotte merkt de Nederlandse regering op, dat de jacht in beginsel niet wordt geopend in het broed- en werpseizoen, dat wil zeggen tussen 16 februari en 15 juli. De regeling van 24 februari 1987 inzake de zwarte kraai, de roek, de ekster en de Vlaamse gaai staat slechts uitzonderingen toe indien de opening van de jacht noodzakelijk is ter voorkoming en bestrijding van belangrijke schade aan de landbouw. Het betreft hier derhalve de bescherming van bepaalde belangen, zoals voorzien in artikel 9 van de richtlijn.

*2. De afwijkingen betreffende bepaalde vogelsoorten*

Volgens de *Commissie* veroorlooft de Nederlandse wetgeving, inzonderheid artikel 8 Jachtwet, het de grondgebruiker op de door hem gebruikte grond zonder beperking in de tijd en met alle middelen geschikt tot delven of slaan, fretten, buidels en kastvallen te jagen op houtduiven, zwarte kraaien, kauwen, Vlaamse gaaien en eksters. De artikelen 5 en 7 juncto bijlage II van de richtlijn staan de jacht op genoemde vogelsoorten, met uitzondering van de houtduif, niet toe. Krachtens artikel 7, lid 4, mag de jacht op de houtduif niet zonder beperking in de tijd worden toegestaan. Voorts is krachtens artikel 8 juncto bijlage IV van de richtlijn het gebruik van vallen niet geoorloofd.

Hoewel het niet is uitgesloten, dat de jacht op genoemde vogelsoorten krachtens artikel 9 van de richtlijn kan worden toegestaan ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen en ter bescherming van de fauna, acht de Commissie het door de Nederlandse wetgeving gekozen middel toch ondeugdelijk. Dit middel laat namelijk geen beoordeling toe van de specifieke omstandigheden van ieder geval, naar plaats en tijd, zoals artikel 9 van de richtlijn voorschrijft.

De *Nederlandse regering* merkt op, dat de minister de mogelijkheid heeft, de jacht op deze soorten voor een bepaalde periode of in delen van het land te sluiten, en dat hij van deze bevoegdheid slechts ten aanzien van de Vlaamse gaai gebruik heeft gemaakt. Een sluiting van de jacht op de andere daar genoemde vogelsoorten heeft, gezien de door deze vogels aangerichte en aan te richten schade, niet plaatsgevonden. Aangezien geen van deze vogels als een aantrekkelijke buit wordt beschouwd, is de kans dat zij zullen worden bejaagd zonder dat er sprake is van belangrijke schade, uiterst gering. Met betrekking tot het gebruik van kastvallen merkt de Nederlandse regering op, dat deze vallen niet voor vogels worden gebruikt.

3. *Het zoeken, rapen en onder zich hebben van eieren van bepaalde vogelsoorten*

Volgens de *Commissie* veroorlooft artikel 10, lid 2, Jachtwet het zoeken en onder zich hebben van eieren van de in artikel 8, lid 1, genoemde vogelsoorten, hoewel dit op grond van artikel 6, lid 2, en bijlage III, deel 1, van de richtlijn alleen met betrekking tot houtduiven mag worden toegestaan. Het feit dat deze handelingen volgens de Nederlandse regering in de praktijk niet plaatsvinden, kan Nederland niet ontheffen van zijn verplichting, de wettekst in overeenstemming te brengen met de richtlijn.

De *Nederlandse regering* antwoordt, dat het zoeken en rapen van eieren van de in artikel 8, lid 1, bedoelde vogelsoorten niet plaatsvindt.

4. *Afwijkingen ter voorkoming van schade*

Volgens de *Commissie* zijn artikel 20, lid 2, en de artikelen 53 en 54 Jachtwet niet in overeenstemming met artikel 9 van de richtlijn. Laatstgenoemd artikel staat namelijk slechts uitzonderingen op het algemene verbod toe onder bepaalde voorwaarden ter voorkoming van belangrijke schade. De Commissie acht het van groot belang, dat deze voorwaarden nauwkeurig in de Nederlandse wetgeving worden overgenomen; zij wijst op de noodzaak van een aparte beoordeling waarbij onder meer onderscheid wordt gemaakt tussen noodzaak tot jagen als zodanig en de noodzaak daartoe bepaalde middelen te gebruiken. Algemene, onnauwkeurige en onvolledige omschrijvingen, zoals die welke voorkomen in artikel 53 Jachtwet, bemoeilijken het belanghebbenden op te komen tegen besluiten die uitzonderingen op het algemene verbod toestaan. Zo laat artikel 53 de mogelijkheid open, vergunningen te verlenen voor het jagen op vogelsoorten die ingevolge de richtlijn niet in Nederland mogen worden bejaagd, bij voorbeeld poelsnippen, korhoenders en rotganzen.

De Commissie acht artikel 54 Jachtwet niet in overeenstemming met de voorschriften van de richtlijn, aangezien artikel 9 verlangt dat afwijkende maatregelen bestemd zijn om belangrijke schade te voorkomen.

De *Nederlandse regering* merkt met betrekking tot de krachtens artikel 53 afgegeven vergunningen op, dat deze slechts worden verleend ter voorkoming en bestrijding van belangrijke schade aangericht door bepaalde soorten die ingevolge bijlage II van de richtlijn in Nederland mogen worden bejaagd en waarop de jacht in Nederland het gehele jaar of een deel daarvan is geopend. Deze vergunningen worden slechts verleend indien voor het voorkomen en bestrijden van belangrijke schade in de zin van de richtlijn geen andere bevredigende oplossing bestaat. Met betrekking tot het argument van de Commissie, dat krachtens artikel 9 van de richtlijn het gebruik van bepaalde middelen voor de jacht een aparte beoordeling vereist die losstaat van de noodzaak tot jagen als zodanig, merkt de Nederlandse regering op, dat ingevolge artikel 7 van de richtlijn de in bijlage II bij die richtlijn opgenomen vogelsoorten mogen worden bejaagd volgens de bepalingen van de nationale wetgeving. De in artikel 8 en in bijlage IV bij de richtlijn neergelegde verboden van bepaalde middelen voor de jacht worden in Nederland nageleefd.

Met betrekking tot de opdracht die de minister van Landbouw en Visserij op grond van artikel 54 Jachtwet kan geven om de stand van één of meer met name genoemde diersoorten te beperken, merkt de Nederlandse regering op, dat deze opdracht — waaraan strikte voorwaarden worden verbonden — slechts kan worden verstrekt ter bestrijding van schade. De personen aan wie de opdracht wordt verstrekt, dienen de stand van de daarin genoemde diersoorten op de daarin aangewezen gronden te beperken. Bovendien wordt bedoelde opdracht slechts verleend indien er geen andere bevredigende oplossing bestaat ter voorkoming en bestrijding van de schade. Volgens de Nederlandse regering voldoet het systeem aan de in artikel 9 van de richtlijn gestelde voorwaarden. Ten slotte worden opdrachten in het kader van artikel 54 Jachtwet in het algemeen slechts verstrekt voor verwilderde duiven en verwilderde uitheemse diersoorten.

Met betrekking tot het feit dat het de belanghebbenden wordt bemoeilijkt, handelingen die zij in strijd achten met de richtlijn aan te vechten, merkt de Nederlandse regering op, dat tegen de Jachtwet geen beroepsgang openstaat aangezien noch de richtlijn noch de overige bepalingen van het gemeenschapsrecht een dergelijke verplichting opleggen. Daarentegen kan de nationale rechter in individuele gevallen wel de concrete toepassing van de Jachtwet toetsen aan de zich daarvoor lenende bepalingen van de richtlijn.

5. *Het jagen met vliegtuigen*

Volgens de *Commissie* verbiedt de Jachtwet het jagen vanuit vliegtuigen niet, hoewel artikel 8, lid 2, juncto bijlage IV van de richtlijn de Lid-Staten opdraagt elke achtervolging met behulp van vliegtuigen te verbieden. Het feit dat in de praktijk in Nederland thans geen gebruik wordt gemaakt van vliegtuigen als achtervolgingsmiddel, kan Nederland niet ontheffen van zijn verplichting om de bepalingen van de richtlijn in nationaal recht om te zetten.

De *Nederlandse regering* antwoordt, dat in Nederland bij het achtervolgen van wild geen gebruik wordt gemaakt van vliegtuigen. Bovendien is het ingevolge artikel 26, lid 1, Jachtwet verboden vanuit een vliegtuig op wild te jagen. Daarmee is ook het op deze wijze achtervolgen, een vorm van opsporen van wild, verboden.

6. *Afwijkingen voor wedstrijden met jachthonden*

Volgens de *Commissie* kan de minister krachtens artikel 27 Jachtwet uitzonderingen van het in de wet bepaalde toestaan met het oog op het houden van wedstrijden met of het africhten van jachthonden, hoewel een dergelijke uitzondering in de richtlijn niet wordt voorzien. Deze bepaling is zo algemeen geformuleerd, dat beperkingen daar niet uit af te lezen zijn.

De *Nederlandse regering* wijst erop, dat met de afgifte van een vergunning voor het africhten van jachthonden slechts de opleiding van die honden en het opsporen van wild wordt beoogd. Dergelijke vergunningen worden afgegeven om de vergunninghouder de gelegenheid te geven, zijn hond ervaring te laten opdoen met het opsporen van wild; hierbij mogen geen dieren worden gevangen of gedood waarop de jacht op dat tijdstip

niet is geopend. Ingevolge artikel 25 Jachtwet is ieder verplicht te verhinderen dat een hond die onder zijn toezicht staat, wild zoekt of vervolgt, vangt of doodt op gronden waar hij niet bevoegd is te jagen.

## IV — Antwoorden van partijen op schriftelijke vragen van het Hof

Desgevraagd heeft de *Nederlandse regering* het Hof alle thans in Nederland geldende wettelijke en bestuursrechtelijke regelingen betreffende de vogeljacht toegezonden.

In antwoord op de vraag van het Hof, welke van deze bepalingen naar het oordeel van de Commissie nog steeds in strijd zijn met richtlijn 79/409, aangezien verweerder in zijn memories bepaalde wijzigingen van de bestreden bepalingen had aangekondigd, heeft de *Commissie* het Hof meegedeeld, dat geen van deze wijzigingen tot stand is gekomen of althans aan haar is medegedeeld. Zij verklaarde daarom alle punten van bezwaar tegen de Nederlandse regeling inzake de jacht op vogels te handhaven.

M. Díez de Velasco
rechter-rapporteur